

Карел Чапек

Терсит¹

1. ТЕРСИТ – участник в Троянската война, за когото в гръцката митология има сведения, че е бил най-грозният, най-нахалният и най-бъбривият от всички гърци пред стените на Троя. Заради обидата на Агамемнон той бил наказан от Одисей, а при спор с Ахил – убит от него.

Беше нощ и мъжете ахейски² седяха до самите огньове.

– Овнешкото днес пак нищо не струваше – обади се Терсит, като чоплеше зъбите си. – Не мога да разбера как търпите това, ахейци. Обзалагам се, че ТЕ са имали за вечеря най-малкото агнета сукалчета, а за нас, старите бойци, разбира се, и дъртият вонящ пръч е достатъчен. Майка му стара, като си помисля само за онова овнешко у нас, в Гърция...

– Няма какво да се прави – промърмори старият Евпатор. – Войната си е война.

– Война – каза Терсит. – На какво казваш ти война, моля ти се? На това ли, дето вече десета година, откакто си клатим краката тука за нищо и никакво? Знаете ли какво е това, момчета, ако не знаете, аз да ви кажа: това не е никаква война, ами господата военачалници и властници са си направили екскурзия на държавни разноски; а пък вие, старите войници, зяпайте с облещени очи как някой си там ергенаш, конте и мамино синче, тича из лагера и се перчи с щита си. Такава е тя, работата, батинки.

– Ахила Пелеев³ ли имаш предвид? – попита младият Лаомедон.

– Все едно дали него или някой друг – заяви Терсит. – Който има очи за гледане, знае за кого се отнася. Бабини деветини: ако ставаше въпрос наистина само да превземем тая идиотска Троя⁴, тя отдавна да ни е паднала като зряла круша в устата. Само да кихнеш както трябва, и нищо няма да остане от нея. Защо не предприемат атака против главната врата? Един такъв, знаете ли, истински импозантен шурм, с виковете му там, със заканите и бойните песни – и край на войната.

– Хм – измърмори мъдрият Евпатор, – с викове Троя няма да падне.

– Имаш много здраве – прокълнтя гласът на Терсит. – И децата знаят, че троянците са страхливци, баби, крастави кучета, същинска папlach. Трябва веднаж завинаги да им покажем кои сме ние, гърците! И

-
2. АХЕЙЦИ – едно от четирите големи племена в стара Гърция. През епохата на старогръцката героика те са населявали Северна и Средна Гърция, Пелопонес и Крит. Преди появата на общото наименование „елини“ ахейци са били наричани всички гърци.
 3. АХИЛ – един от главните герои на Омировата Илиада, син на Пелей, цар на Тесалия, и богинята Тетида. Ахил се прославил със своя героизъм при обсадата на Троя.
 4. ТРОЯ – прочут древен град, наречен така на името на основателя на държавата, известен още и под името ИЛИОН (от цар Илиос). Според преданието, Троя се издигала на реките Скамандър и Симоент и е била център на могъща държава, обединила многобройни европейски и азиатски племена, съпадаща в много отношения с покъснатата Трояда. В старогръцката митология Троя е арена на героични подвизи през време на продължилата дълги години война с гърците, които по-късно я разорили.

тогава ще видите как ще се заврат в миши дупки и ще заскимтят за милост! Достатъчно е да нападнем от време на време по някоя от троянските жени, когато отиват вечер на вода...

– Да нападаме жените – вдигна рамене Хиподам от Мегара. – Това на нищо не прилича, Терсите.

– Войната си е война – извика Терсит храбро. – И ти си ми бил патриот, Хиподаме! Да не мислиш, че ще спечелим войната с това, че веднаж на три месеца негова милост Ахил ще устрои единоборство с оня дангалак Хектор⁵? Е, драги, тия двамата са се сговорили и машинката им работи чиста работа; с тия соло номера, единоборствата де, те двамата искат да накарат тонковците да им повярват, че се бият за тях! Ехееей, Троя, ехееей, Елада⁶, елате да се любувате на господата героите! А ние останалите, какво представляваме ние; за нашите мъки никой не го е еня; като те убият днес, утре никой няма да се сети за тебе. И знаете ли какво ще ви кажа, ахейци: Ахил се прави на герой само за това, за да обере парсата и да ни лиши от всякакви военни заслуги; иска да се говори само за него, като че ли той е всичко, а другите са плюнка. Такава е работата, момчета. И войната само за това се е проточила като свински черва, да може господин Ахил да ви се перчи като бог знае какъв герой. Как не можете да го проумеете само.

– Абе я слушай, Терсите – обади се младият Лаомедон, – какво всъщност ти е сторил Ахил?

– На мене? Абсолютно нищо – възмутено отвърна Терсит. – Какво ме интересува мен той? Ако искаш да знаеш, аз дори не говоря с него; но на целия народ вече му е дошло до гуша да гледа как този тип се прави на важен. Вземете например сръдните му в палатката. Моментът е исторически, касае се за честта на Елада, целият свят е обърнал погледите си към нас – а какво, господин героят какво прави? Търкаля се в палатката, нямало вече да се бие. Ние ли да оперем пешкира заради историческия момент и честта на цяла Елада? Ама то си е така: когато види дебелия край, Ахил се завира в палатката си и се прави на обиден. Пфу, че комедия! Това са те, националните герои! Страхливци и нищо повече!

– Абе виж какво, Терсите – каза спокойният и разумен Евпатор. –

-
5. ХЕКТОР – син на троянския цар Приам и Хекуба, главнокомандуващ на троянската войска, смятан през време на преклонната възраст на баща си за политически ръководител на Троя.
 6. ЕЛАДА – първоначално име на град и област в Южна Тесалия; по-късно название, разпространено върху цялата част на Балканския полуостров, населена с гърци.

Казват, че Ахил бил страшно обиден, защото Агамемнон⁷ върнал в къщи при родителите й робинята му, оная, как я викаха, Бризеида⁸ ли беше, Хризеида⁹ ли, така някак се казваше. Пелеевият син е направил от това въпрос на престиж, но мен ми се струва, че трябва да е бил истински влюбен в момичето. Не ми се вижда да е комедия.

– На МЕНЕ ли ще ги разправят тия – каза Терсит. – Аз знам много добре как стана работата. Агамемнон просто му отне момичето, разбираш ли? Че как иначе, малко ли накити е награвил; пък и по жените си пада, котаракът му с котарак... Ама стига вече, дотука ни дойдоха тия жени: заради оная повлекана Елена започна войната, а сега пък това... Чухте ли, че напоследък Елена се мъкне с Хектор? Ей, хора, вече не е останал човек в Троя, който да не е спал с нея, дори и оная дядка, дето е с сдиния крак в гроба, мухливият Приам¹⁰. И заради тая фльорца ние да страдаме тука и да се бием? Благодаря, не ща!

– Казват – обади се стеснително младият Лаомедон, – че Елена била много красива.

– Приказки – отговори презрително Терсит, – прецъфтяла е до немай-къде и е една размъкната, няма равна на нея. И паница леща не давам за такава. Знаете ли какво му пожелавам на тоя глупак Менелай¹¹, момчета? Да спечелим войната и той отново да получи Елена. Цялата красота на Елена е легенда, измама и малко грим.

– А ние – каза Хиподам – ние, данайците¹², Терсите, само за една легенда ли се бием?

– Любезни ми Хиподаме – отвърна му Терсит, – изглежда, че не ти е ясна работата. Ние, елините, воюваме преди всичко за това, за да може Агамемнон, тая стара лисица, да напълни чувалите си с плячка; освен това ние воюваме и за това, за да може онова конте Ахил да задоволи

7. АГАМЕМНОН – владетел на Микена, най-могъщият и най-богатият от старогръцките царе, обрисуван в Илиадата като организатор на военния поход против Троя и негов главнокомандуващ.

8. БРИЗЕИДА – девойка, която Ахил поискал като единствена награда за себе си от богатата плячка, взета от гърците през време на Троянската война.

9. ХРИЗЕИДА – дъщеря на Аполоновия свещенослужител Хриз, която при разпределяне на плячката след превземането на Троя от Ахил се паднала на Агамемнон.

10. ПРИАМ – троянски цар. От петдесетте му сина са известни Хектор и Парис. С отвлечането на Елена Приам предизвикал Троянската война.

11. МЕНЕЛАЙ – брат на Агамемнон, спартански цар, мъж на Елена. След отвлечането й събрал гръцките герои за военен поход срещу Троя. Когато Троя била превзета, той след осемгодишно скитане се завърнал в Спарта.

12. ДАНАЙЦИ – у Омир сборно име на всички гърци, събрани пред стените на Троя. Първоначално така са били наричани, както изглежда, обитателите на Аргос.

невъздържаното си честолюбие; на трето място, за да ни ограби мошеникът Одисей¹³ и да трупа печалби от военните доставки; а най-сетне и за това, за да може един подкупен панаирджийски песнопоец, някой си Омир¹⁴, или как там го казваха тоя скитник, срещу няколко мръсни гроша да възславя най-големите предатели на гръцкия народ и при това да позори или най-малкото да премълчава подвизите на истинските, скромните, пожертвователни ахейски герои, каквито сте вие. Такава е работата, Хиподаме.

– Най-големите предатели – каза Евпатор, – тая дума ми се струва малко силна, Терсите.

– Гледай ти – избухна Терсит и веднага понижи глас, – да знаете: аз имам доказателства за предателството им. Господа, това е ужасно: аз няма да ви кажа всичко, което зная, но едно си запишете на ушите: ние сме продадени. Та вие самите не може да не виждате това: нима може да се допусне, че ние, гърците, най-храбрият и най-културният народ на света, не бихме превзели отдавна това троянско бунисще и не бихме им видели сметката на тия просяци и уличници в Илион, ако не бяхме предавани години наред? Нима ти, Евпаторе, ни смяташ нас, ахейците, за толкова бълзиви псета, че да не можем да се справим с Троя? Да не би троянците да са по-добри войници от нас? Да ти кажа ли, Евпаторе, ако ти наистина мислиш така, то ти не можеш да бъдеш дори грък, а само някакъв си епирец¹⁵ или тракиец¹⁶. Истинският гръкци, античният човек не може да не разбира с болка на сърце в какъв позор и сред какви негодници живеем.

– Вярно – произнесе замислено Хиподам – тая война безобразно се проточи.

– Виждаш ли – извика Терсит, – И ще ти кажа защо: защото троянците имат свои съюзници и помощници между нас. Предполагам, че

13. ОДИСЕЙ – цар на Итака, старогръцки герой, който през време на Троянската война се отличил с храброст и хитрост. Герой на епос, известен под името Одисея, в който се разказва за приключенията му през време на десетгодишното скитане на път за родната му Итака след края на Троянската война.

14. ОМИР – най-големият старогръцки поет, автор на епопите Илиада и Одисея. На него неоснователно се приписват и други художествени творби. Месторождението му, както и датата на раждането му още в древността са спорни. Обикновено се приема, че е живял през IX век преди н.е.

15. ЕПИРЦИ – обитатели на Епир, област в Северна Гърция.

16. ТРАКИЙЦИ – така са били наричани обитателите на Тракия, област на Балканския полуостров, която съответствува на днешна България; намирала се е между Долни Дунав и Егейско море, Черно море и Струма.

разбирате кого имам предвид.

– Кого? – сериозно каза Евпатор. – Сега вече, след като си захванал, трябва да идеш докрай, Терсите.

– Не ми се искаше да го казвам – съпротивяваше се Терсит. – Вие, данайци, знаете, че не се занимавам с клюки; но ако мислите, че това е от обществен интерес, ще ви кажа нещо ужасно. Преди известно време говорих с няколко добри, храбри гърци; като патриот, аз говоря за войната, за противника и каквато си е открита гръцката ми природа, казвам, че троянците, нашите главни и върли врагове, са една глутница от страхливци, крадци, нищожества, дрипльовци и плъхове, че техният Приам е един оглупял старчок, а пък Хектор нищо друго освен един бълзливек. Вие, ахейци, сами ще признаете, че това е истинското гръцко становище. В този момент неочаквано от сянката излезе Агамемнон – той вече не се свени дори да шпионира – и каза: „Полека, Терсите, троянците са добри войници, Приам е сериозен старец, а Хектор е герой“. Като каза това, той се обърна кръгом и изчезна, преди да мога да го наредя, както се полага. Господа, аз останах като гръмнат. Виждаш ли, казвам си аз, откъде духа вятърът, Терсите! Сега вече е ясно кой внася в лагера ни разложение, малодушие и вражеска пропаганда! Иди, че спечелвай после войната, след като подлите троянци имат свои хора сред самите нас, дори, което е още по-лошо, в самата ни главна квартира? И нима мислите вие, ахейци, че един такъв предател върши цялата подривна работа за тоя, дето духа? О, не – драги мои, той няма залудо да разхваля до небесата нашите народни врагове. На него, драги мои, троянците трябва да са му платили богато и пребогато. Я направете една проста сметка, момчета; войната нарочно се протака, Ахил преднамерено го обидиха, в нашата войска се чуват само жалби и ропот, навред се шири разложение – с една дума, всичко се е превърнало в една безобразна шайка от негодници и крадци. Накъдето и да се обърнете, виждате само предатели, продажници, чуждопоклонци и интриганци. А когато човек им разкрие машинациите, веднага казват за него, че е драка и разложителен елемент. Такава ни е наградата за това, че искаме, без да се оглеждаме наляво или надясно, да служим само на своя народ, на неговата чест и слава! Докъде я докарахме ние, античните гърци! И как досега не сме се задушили от цялата тази тиня! Един ден за нашето време ще пишат като за период на най-дълбокото народносно безчестие и робство, на позор, дребнавост и предателство, на липса на каквато и да било свобода, на разложение на страхливост, корупция и нравствено загниване.

– Видели сме и по-лошо, все ще преживеем някак – прозина се Евапатор. – Отивам да спя. Лека ви нощ!

– Лека нощ – отвърна сърдечно Терсит и с наслада се протегна. – Ама хубаво си побъбрихме днес, а?

КРАЙ

© 1932 Карел Чапек
© 1968 Светомир Иванчев, превод от чешки

Karel Čapek
, 1932

Сканиране, разпознаване и редакция: К. Ч.

Издание:

Карел Чапек. Книга апокрифи. Разкази
Издателство „Народна младеж“, София, 1968
Редактор на издателството Вера Филипова
Художник Иван Кирков
Художествен редактор Иван Стоилов
Технически редактор Лазар Христов
Коректор Мери Керанкова

Karel Čapek. Kniha apokryfů
Vydání 4
Československý spisovatel. Praha, 1964

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10641>]